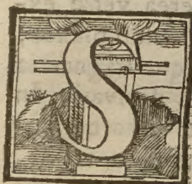

cette these a ete soutenue apres celle de Mr Frigard qui suit.

D. O. M.

DE VARICIBUS THESES

ANATOMICÆ ET CHIRURGICÆ.

SANGUINEM è corde exeuntem per omnes & singulas corporis partes propellunt arteriæ; eumdem reducem versùs cor referunt venæ sic que cum corde præstantissimum circulationis opus absolvunt. Dum ritè perficitur hic sanguinis motus, integræ vigent functiones adestque sanitas; perturbato eodem motu, urget morbus; cessante penitùs, fugit vita iners que corpus mors jam premit. Interest ergo horum ce vasorum functiones apprimè cognoscere, ut sanæ serventur, ut læsæ restituantur, ut denique morbosæ dispositiones vel futuræ præcaveantur, vel præsentes arceantur.

§. I.

VENA est vas sanguinem ab omnibus corporis partibus ad cor reducens. Tres præcipuæ numerantur; Vena Cava, Vena Pulmonaris & Vena Portæ: duæ priores sanguinem ab arteriis capillaribus receptum ad cor revehunt; posterior vena cordi non inseritur, venarum & arteriarum vices ad implet, ideò que in functionibus suis ab aliis venis excipienda.

VENÆ plurima exhibent cum arteriis communia ; tubos enim efformant, primo intuitu conicos, quorum basis in corde, apices verò in extremo quoque ramo per totum corporis ambitum; eodem ferè modo subdividuntur sicut & arteriæ, has concomitantur, eodemque sæpiùs ordine distribuuntur. At, quantùm inter se structurâ & usu discrepent hæc vasa, demonstrant Anatomica & Physiologica.

TENUIOR est venarum quàm arteriarum fabrica : iisdem numero membranis, tenuitate tantùm diversis, constare dicuntur; at illæ ita inter se firmiter inhærent, ut difficilè separabiles existant, &, si tela cellulosa conjungens non prorsùs deficiat, vix saltem in ipsis demonstrari queat. Raræ in ipsis conspiciuntur fibræ musculares, eæque tantùm longitudinem sequentes observantur in majoribus animalibus, iis in locis quibus venæ auriculis cordis committuntur; hinc venæ minùs resistunt quàm arteriæ; faciliùs distenduntur, disrumpuntur difficiliùs, evacuato que sanguine sæpiùs collabuntur.

FREQUENTIORES numero, capacitate majores quàm arteriæ per totum corpus decurrunt venæ. Unicâ Aortâ usque ad extrema tota spargitur sanguinis moles, quæ redux ad sinum cordis dextrum duplici cavâ refunditur; Unicâ præsertim Pulmonari arteriâ irrorantur Pulmones, dum è contrà quadruplici trunco ad sinum pulmonarem, inde in auriculam cordis sinistram refluit sanguis. In Artubus pro unâ arteriâ duæ conspiciuntur comites venæ, imò tùm in artubus, tùm in totâ corporis superficie frequentiores occurrunt absque arteriâ comite. Præterea venæ externæ internis inosculantur, hinc rami multiplices, venosi plexus, unde sequitur facilior sanguinis circuitus, fluidi que stagnantis vel remoram patientis promtior per canales liberos derivatio. In cerebro venæ efformant majores sinus ; hinc patet venarum capacitatem majorem esse in ratione duplâ, quandoque triplâ, imò & quadruplâ, capacitate arteriarum.

SANGUINEM à ramis ad truncos per venas decurrere probant observationes microscopicæ, ligaturæ, compressiones; origines ergo venarum in imis radicibus, non in truncis, quærendæ. Jam verò ferè eadem est paritas in origine venarum ac in terminatione arteriarum; hinc venæ quædam ab arteriis minimis per ramos reflexos continuæ oriuntur, ibi que suam mutuantur originem, ubi desinunt arteriæ : venæ sanguineæ nuncupantur. Aliæ vasorum minorum soboles, liquores residuos ex minimis vasis ad venas revehunt; hæ intrà corporis cava bibulæ nascuntur, & fluidum ab arteriis exhalatum versùs circulationis alveum referunt; illæ intrà textus spongiosos hiantes, sanguinem depositum

reſorbent, ut in ſplene, corporibus cavernoſis, &c. quædam intrà glandulas, ſecretionis ſuperfluum ebibunt, ſicque liquoris ſecreti perfectionem promovent, exemplo bilis, ſeminis, muci; aliæ denique vix ortæ, ſibi invicem in origine inoſculantur, tales ſunt Meſaraïcæ, Spermaticæ. Sic ortu licet variæ, in communes dein abeunt ramos, quibus in unum coadunatis efformantur venarum majorum trunci.

Intra venas majores annotandæ ſunt valvulæ ſemilunares, valvulis ſigmoideis dictis non abſimiles, hinc & hinc ita diſpoſitæ, ut parte convexâ vaſorum parietibus adhærentes liberum ſanguinis ad cor appulſum non impediant, parte verò concavâ liberæ ſanguini refluenti obicem offerant, eumdem que ſuſtineant ulteriùs inde effluxurum. Hæ valvulæ in majoribus venis quandoque duæ, tres, quatuor, imò quinque obſervantur; in minoribus vel duæ vel ſolitariæ conſpiciuntur; in minimis nullæ reperiuntur. In venis cerebri, cordis, pulmonum, viſcerum majorum, hepatis, uteri, renum, nullæ apparent; in venis ſpermaticis raræ, frequentiores occurrunt in venis exterioribus artuum, colli, faciei, linguæ, penis & in cavâ præſertim inferiori (1). De primis obſervatoribus harum ce valvularum unanimis non eſt inter Anatomicos conſenſus: inventionis laudem Clariſſimo Fabricio ab Aquapendente Anatomico & Chirurgo Patavino referunt plurimi, quam tamen Clariſſimo Canano vindicant Riolanus (2). & Morgagni (3).

Venis non eadem ac arteriis vis propria. A naturâ ſuâ non pulſare videntur venæ, ſi eum excipias locum quo auriculis cordis inſeruntur. Quandoque tamen aliis in locis pulſus manifeſtos edunt, vel ſaltem mentiuntur; ſic in morbis ab aucto vehementer ſanguinis motu, arteriis fortiter pulſantibus, ſubſultant quandoque venæ jugulares, aut ſanguis è venâ miſſus cum ſubſultu quodam exſilit; ſic etiam obſtructo alicubi canale, aut in morientibus, languente cordis actione, pulſus quidam in venis apparent, ſanguine intrà cordis auriculam non affluente, repulſoque verſùs venas cavas.

Difficilior ergo foret ſanguinis intrà venas circuitus, niſi hujus-ce motûs variæ adeſſent auxiliatrices cauſæ. Sanguis equidem intrà ipſarum cavum, continuatâ cordis & arteriarum actione, propellitur; ſed mollior & iners ferè venarum ſtructura, multipli-

(1) De valvularum intrà venas diſpoſitione & uſu, videantur Fabricii ab Aquapendente, Oper. Anat. & Joann. Bapt. Morgagni Epiſt. Anat. 15. n°. 39. & ſequent.

(2) Anthropograph. lib. 5. cap. 49.

(3) Epiſtol. Anatom. 15. n°. 64. & ſequent.

ces vaſorum anfractus, intricati plexus continuos offerunt obices, qui liquidi motum retardarent. At ſapiens providit natura, arteriis plerumque comites procedunt venæ, ipſis quandoque implicantur, muſculis ſæpiùs apponuntur; ſic venis operam præſtant arteriæ & muſculi. Prætereà cum capacitas ramorum ſimul ſumpta major ſit capacitate trunci, inde ſequitur ex hydraulicis, motum ſanguinis intrà venas potiùs augeri quàm imminui, licet liquor à ramis ad truncum tendat. Non omittendus etiam ad eumdem finem valvularum uſus; ſi enim ſanguis quâcunque de cauſâ retrò cedat, vel difficiliorem circuitum ſubeat, hunc illæ contrà proprium pondus ſuſtinent effluentem, refluxum que in ramos impediunt. Egregium hunc valvularum uſum, ſanguinisque reſiſtentiam contrà vaſorum parietes demonſtrant nodoſi venarum tumores in hominibus lacertoſis præſertim conſpicui. Sic valvulæ modò ad latera vaſorum applicatæ ſanguini tranſeunti aream præſtant, modò depreſſæ eidem refluenti ſuſtentaculum præbent; ſic liquor non gravitat liquori advenienti, verſùs cor derivatur, & faciliùs abſolvitur circulatio.

§. II.

Sui ſunt venis ſicut & arteriis morbi: & eâ ratione quâ arteria dilatata Anevryſma verum efformat, ſic modo non diſpari vena turgeſcens ſanguine que diſtenta inæqualiter tumorem varicoſum conſtituit. Hinc Varicis nomine, quem Græci κιρσος vocant, intelligitur tumor venoſus, mollis, ſublividus, nodoſus circà valvulas & vaſorum divaricationes, at oblongus & inæqualis quando ſecundùm integrum vaſorum tractum oritur.

In quâcunque corporis parte naſcuntur varices; frequentiùs tamen occurrunt in partibus externis, in pedibus præſertim circà malleolos; interdùm tamen obſervantur in crure, femore, ſcroto, brachiis, jugularibus, palpebris, in ipſâmet membranâ oculi adnatâ, ſub ipſâ linguâ, in labiis. In mammis, in hypogaſtrio & inferioribus extremis prægnantium non rari annotantur. Huc etiam referri poſſunt hæmorroïdes cœcæ, inter varices non immeritò annumerandæ.

Jam verò varices inter ſe diſtinguendi: qui enim nodoſi conſpiciuntur, ſedemque tantùm ſuam habent his in locis ubi valvulæ ſanguini prementi reſiſtunt, hi ſtatum non-naturalem, non verò morboſum prænuntiant; è contrà morboſi habendi ſunt, qui inæquales & extenſi ſanguinis remoram præbent, doloremque ut plurimùm habent comitem. Alii varices veri nuncupantur, & venis diſtentis inflatisque natales debent; alii ſpurii, à cauſâ externâ & contundente orti, cum ecchymoſi & ſanguinis effuſione complicantur. Illi recentes, hi confirmati; ſimplices quidam,

quidam compositi aut etiam complicati; alii indolentes & molles, alii cum dolore & duritie; illi symptomatici, hi idiopathici; varii denique pro variâ causâ agnoscuntur.

Si de variis varicum causis inquiratur, multiplices se se offerunt, ad proximas seu immediatas & ad remotas referendæ. Causa proxima seu immediata morbum præsentem constituit, & pendet tùm à sanguine congesto, tùm à vase distento sanguinem remorante; hæc autem causa determinatur vel activè vel passivè, quæ quidem distinctio ad curationem feliciter promovendam non parùm interest. Unde si sanguis majori motu intrà venas propellatur, si inæqualiter distendantur venæ & motu spasmodico resistant, jam oriuntur varices ab ipsomet partium vitio: hujus generis sunt varices nisûs majoris sequelæ. Passivè autem agit causa proxima, si, impedito sanguinis refluxu, venæ distendantur, vitio in aliâ parte existente: hujus censûs sunt gravidarum varices à pondere uteri venas iliacas prementis, nec non hæmorroïdes à congestis fæcibus.

Causæ remotæ, mediatæ, seu prædisponentes frequentiores observantur, & sunt vel internæ, ut plethora, cacochymia, vel externæ, ut compressiones, ictus &c. Dum urget plethora, sanguis densior intrà vasa fluit difficiliùs, distenduntur & turgent venæ, hinc & hinc inæqualiter distentæ tument præsertim circà valvulas: illud confirmatur in obesis quibus venæ exteriores & inferiores varicosæ sæpiùs prominent. Eumdem effectum creat cacochymia, in quâ sanguis crassior, facilè concrescens, glutinosus magis, minùs mobilis inertes venarum tunicas tantè faciliùs distendit; sic in scorbuticis varices non raro efformant turgidæ venæ; idem in melancolicis, in schirrosis observatur. In pituitosis, œdematosis fibræ laxiores distentæ circuitum vix promovent, ideòque varicibus etiam ansam præbent; inde quæcumque plethoram aut cacochymiam procreant, ut rerum non naturalium usus aut abusus, inter varicum causas haberi possunt. Eâdem ratione modò dictâ, compressiones externæ sanguinis motum remorantes, ictus, contusiones, læsiones vasorum tunicas debilitantes inter varicum causas assignandæ.

Varices indicat tumor venosus, inæqualis, nodulos sæpiùs efformans præsertim in cruribus, sublividus, non pulsans, nisi fortuitò arteriæ vicinæ immediatè incumbat; quandoque absque dolore, nisi comes adsit tensio; sæpiùs cum dolore intenso & ardenti, pruritu, inflammatione & functionum quarumdam læsione; plerùmque mollis, attamen renitens ob sanguinis stasim, inspissationem & valvularum resistentiam; rariùs indurescens, nisi inveteratus aut partium vicinarum vitio complicatus; hinc

patet varicis ab Anevryſmate diſcrimen. Cæterùm varia ejus diagnoſis pro variâ ſpecie. Varix nodoſus, & quaſi naturalis, circà valvulas tantùm obſervatur; morboſus verò, non ſine dolore vel ſaltem incommodo, non circumſcriptus, ſemper oblongus & inæqualiter extenſus ſerpentino tractu ſe prodit. Verus ſimplici venæ diſtenſione, ſpurius ecchymoſi & ſanguinis induratione dignoſcitur. Recens ab inveterato, ſimplex à complicato, tempore & accidentium præſentiâ vel abſentiâ dijudicatur. Symptomaticus ab exiſtentiâ alterius morbi vicini, luxationis putà; idiopaticus uti fit in œdematoſis pedibus, in ſarcocele, à vitio partis, agnoſcitur; denique cognitis plethoræ, cacochymiæ, cauſarum internarum aut externarum effectibus, varia confirmatur varicum indoles ab aliis vitiis facilè diſtinguenda.

Pro variâ varicis ſpecie & indole, diverſa hujus prognoſis. Hinc minores, qui partium actiones non lædunt, poſſunt tolerari abſque periculo & incommodo; qui verò cum dolore, tenſione, inflammatione oriuntur, non eâdem ratione æſtimandi. Ex his enim quidam proſunt nedùm noceant, & tanquàm effectus morbi criticus ſalutariſque haberi queunt (1).

Non item judicandum de varicibus qui oriuntur abſque morbo prægreſſo aut concomitante, cum dolore, inflammatione aliis-ve ſymptomatibus: hi enim nocerent ſuâ præſentiâ & in alios morbos aut ſaltem in chronicos affectus abirent, niſi idonea admittatur curatio. Ex his autem veri difficiliùs curantur quàm ſpurii; recentes, ſimplices, ſymptomatici & à cauſâ externâ minùs habent periculi, quàm inveterati, complicati, idiopatici & à cauſâ internâ. Qui oriuntur à cauſâ internâ, in corpore ſeneſcente, conſtantem curam raro admittunt; qui citiùs increſcunt, dolores & moleſtiam concitant, imò quandoque rumpuntur & in ulcera mali moris abeunt.

Ex dictis de mali hujus naturâ, ſpecie, cauſis & prognoſi, patet variis varicum ſpeciebus, non unam eamdemque medelam competere & ideò ad ægrorum ſalutem apprimè cognoſcendam eſſe, ut unâ quæque ſuo loco congruè adhibeatur.

Varices quidam nodoſi, in loco valvularum prodeunt abſque functionum læſione; hi nullam exquirunt medelam, niſi increſcant. Iis verò qui cum dolore, tenſione, inflammatione oriun-

(1) Sic teſte Hippocrate (Sect. 6 Aphor. 21) *inſanientibus ſi varices ſuperveniant aut hæmorroïdes inſaniam ſolvunt.* Sic etiam probante Galeno (Comment. 6. in lib. 6. Hipp.) varices furorem, melancholiam, ſchirrum lienis, podagras & dolores articulorum diſcutiunt. Hoc etiam confirmat praxis quotidiana, ſi quidem periculum ſequitur ex his intempeſtivè curatis: hinc Hippocrates libro de humoribus: *intempeſtivè autem curati multi, non ita multò poſt morbis corrupti ſunt, & pernicioſè idcircò habuerunt.* Conferatur Juncker. Conſpect. Chirurg. Cap. de varicibus.

tur, varia opponenda est curandi ratio pro variâ specie; sic varices morbi sæpiùs gravioris soboles, ut constat ex suprà dictis, palliativam tantùm admittunt curationem & radicitùs curari nequeunt absque periculo. Cum enim ex his suppressis accidentia ut plurimùm oriantur, uti probatur ex Hippocratis, Galeni, Junckeri & aliorum testimoniis, ne malum ingravescat, sufficiet tantùm sanguinem per venas educere, victum tenuem, diluentem præscribere, & medicamenta interna, varia pro morbo complicante, administrare; abs re non erit etiam fasciam comprimentem adhibere ne augeantur & ad rupturam tendant. Cæterùm ut radicalis obtineatur curatio, hîc longè magis præstat medicatio interna, quàm externa.

Varices à causâ quâlibet comprimente, nisi vetustiores & ultrà modum dilatato venali tubo, spontè evanescunt remotâ comprimente causâ; sic ut plurimùm sponte abeunt gravidarum varices, partu feliciter exantlato, ritè que succedentibus lochiis; iis tamen nocentibus opem afferre potest Chirurgia, sanguine per alteram venam educto, nec non adhibito decubitu suprà dorsum ne uterus nimiùm venas iliacas premat.

Remediis corroborantibus & discutientibus curandi sunt varices idiopathici, qui sequuntur in artubus colluvie serosâ infarctis; remedia tamen interna præire debent, vel saltem eodem tempore adhiberi, ut venæ in pristinum statum faciliùs restituantur. His mediis cum usu non infelici succedunt tibialia è caninâ aliis ve idoneis pellibus confecta, & ita disposita ut ope funiculi congruè constringantur, & crura die nocte que æqualiter comprimantur, ne morbus iterum recrudescat.

Varicum qui citiùs increscunt cum dolore, tensione, molestiâ, duritie, *operosa magis curatio: iis non sufficiunt* remedia interna aut externa; imminet sæpiùs rupturæ periculum; pro vitâ cavendum, aut saltem ne in ulcera pejoris naturæ mutentur. His in casibus auxilia ex ferro, imò ex igne petita proponit Chirurgia; sic varices, qui moderatè tument, per admotum phlebotomum secundùm longitudinem utiliter inciduntur, sanguine que ab octo ad duodecim uncias, pro ægri habitu, evacuato, probè deligatur vulnusculum, fasciâ decenti comprimitur pars afflicta, conglutinato que vulnusculo, astringentibus, corroborantibus, tibiali è pelle caninâ aut fasciâ quâlibet alterâ, in statum, quantùm fieri potest, naturalem restituitur; his que ritè institutis felix sæpiùs obtinetur curatio. Hæc autem leniora præsidia majoribus varicibus rupturæ proximis, non sufficerent; pars restitui impotens cohiberi exteriùs, aut medicamentis cedere nescit; unde vel periculum rupturæ incurrendum, vel magis efficax tentanda medicina. Sponte equidem quandoque rupti sunt varices

abſque vitæ periculo; ſed cum inde ſit ſæpiùs pertimeſcendum, cirſotomiam ſeu varicum ſectionem veteribus ſolemnem, neotericis non æquè probatam, tentandam cenſemus. Ut autem fiat hæc operatio, cutis ſuprà venam diſtentam inciditur abſque læſione partis ſubjectæ; vena volſellâ vel hamulo excepta, ſcalpello undique à corpore ſolvitur, & filo tùm ſuprà morbum tùm infrâ conſtricta, inter utramque ligaturam reſcinditur; ritèque dein deligato vulnere curatur ut vulnus ſimplex. Eadem operatio abſque ligaturâ meliùs inſtituitur, modò adſit compreſſioni locus (1). In varicibus induratis cum dolore & hæmorragiæ periculo indicatur hæc operatio.

Varicum curationem igne proſequebatur vetus Chirurgia; hæc autem erat adurendi ratio ex Celſo: (2) *cutis ſuper inciditur: tùm patefactâ venâ tenui & retuſo ferramento candente, modicè premitur vitatur que ne plagæ ipſius oræ adurantur.* Hæc minoribus tantùm varicibus competit curandi norma; uſtionem cauterio potentiali exiguo varici labii inferioris qui identidem ſponte fluebat ſucceſſu non infelici adhibuimus; ſed ſi majores & implicati varices, utilius excidere quàm urere cum Celſo arbitramur.

Tanti obſervati ſunt varices qui curationem ferè omnem reſpuunt: exemplum tale refert Bonetus (3) ubi venæ duæ ſerpentum more volubiles, tortuoſæ & varicoſæ ab iliacis venis externè ad umbilicum aſcendebant, majori craſſitudine quàm digiti pollicis in muliere quâdam partu periclitatâ. Cum verò mortua eſſet, ſecto cadavere, venæ illæ, altera ab iliacâ dextrâ, altera à ſiniſtrâ in unum coeuntes globum, in umbilici regione obſervatæ fuere ut quaſi in magnam ciſternam terminarent. Hi palliativam tantùm admittunt medicinam, ſufficitque ſi ruptura præcaveatur.

(1) Videat. de cirſotomiâ Marc. Aurel. Severinus. Chir. Effic. parte 2. & Fabritius ab Aquapendente de Operat. Chirurg. page 131.
(2) Lib. 7. Cap. 31.
(3) Anatom. Pract. Lib. 4. Sect. 3.

Has Theſes, Deo Juvante, & Præſide M. TUSSANO BORDENAVE, Artium & Chirurgiæ Magiſtro, Scholarum Præpoſito, Profeſſore Regio, Regiæ Chirurgorum Academiæ Conſiliario & pro commercio extraneo Secretario, *tueri conabitur* Joannes de Bauve, *Sueſſionenſis, in almâ Univerſitate Pariſienſi Artium Liberalium Magiſter.*

PARISIIS
IN REGIIS CHIRURGORUM SCHOLIS,
Die Sabbati 23ª. Octobris, à ſeſqui-ſecundâ poſt meridiem ad ſeptimam. anno R. S. H. 1762.
PRO ACTU PUBLICO
ET MAGISTERII LAUREA.

Typis P. Al. Le Prieur, Regii Chirurg. Collegii Typographi. 1762.